

Vanessa Stiennon • Pedro E. Jiménez

Traducció d'Abel Carretero Ernesto

In Vitro Veritas

Ventures i desventures d'uns
reproductors assistits

Vanessa

*A la doctora Anna Martí per fer-ho possible.
A la Sara Banal per ajudar-me a recuperar la fe.
A la Julia Jiménez Mirón per cuidar de nosaltres.*

Pedro

*A tots els que ens han acompanyat en el camí
i a l'Olivia per haver arribat.*

Presentació

Quan el món ens fa mal i la vida ens cura

Hay días que las emociones ganan por goleada a la razón, y me sobreviene lo que denomino «mal de mundo». Y entonces pido al cerebro y al espíritu que hagan un buen puñado de horas extras.

Jordi Clotas, 2010-2016, 365 frases que me desdican

Des que tinc ús de raó i una mínima capacitat de comprendre la paraula escrita, acostumo a torturar els llibres que em cauen a les mans amb un interrogatori breu, concís i directe. La primera cosa que els pregunto —pura arrogància— és què m'explicaran que no sàpiga. La segona cosa que els exigeixo és que em transportin cap a aquella bonica comarca del continent humà anomenada *empatia*. I ja posats a demanar a una història que se'm coroni com a *cum laude*, la desafió que em commogui i agiti sense contemplacions un bon grapat de les meves emocions més essencials. Val a dir que en l'univers editorial al final són molts els que són cridats i pocs els escollits. I em complau confessar que aquest és precisament un d'aquests.

El que es presenta *a priori* com un docudrama, amb un format més proper a l'assaig i al llibre pràctic que no pas a la narrativa, es va transformant sense pal·liatius ni concessions en el diari de bord d'una experiència fascinant. Un viatge amb aire de *thriller*, el trajecte del qual es va poblant d'éssers mitològics i creacions macabres, i que ens explica les tribulacions d'uns pares la vida dels quals s'altera fins a límits insospitables quan decideixen abordar un objectiu tan aparentment senzill com... portar un fill al món.

De la mitologia de la tortuga —bella metàfora, més o menys conscient, de la llarga lentitud d'un procés que arriba a moments de paràlisi desesperants— a la del pingüí —aquell ésser que habita a les gèlides terres de recòndits paradisos boreals oblidats per l'home—, passant per la intuïció del gos, l'amic més fidel de l'home, que anticipa el desenllaç d'una trama complexa, esgarrifosament humana. I l'atzar, a més a més, vol que el nom del gos, Fènix, ens serveixi d'avís de la quantitat de cendres i esperances cremades de les quals els protagonistes es veuran obligats a ressorgir. I entre la tortuga que sembla que no té pressa, el pingüí que sense previ avís s'emporta la solució al frigo i passa de remeis alternatius i el gos que sap que li acaba d'arribar al món una gran competència, els nostres dos protagonistes.

Víctimes i herois, vençuts i vencedors, la nostra parella passeja pel sempre complex laberint de les traïdores emocions, sovint enemigues de la raó, del sentit comú, dels mínims de cortesia, del crèdit acumulat per l'experiència positiva del viure... I és que, entre moltes altres coses, aquesta història ens parla dels dos grans enemics de la felicitat: allò que es té i que es corre el risc de perdre i el que no es té i es desitja a qualsevol preu. Però també ens parla de la tenacitat, de la voluntat humana, de la fe, de la capacitat de lluita, del poder de sobreposar-se a una adversitat que sembla no voler marxar mai de vacances... i per sobre de tot del triomf de l'amor sobre qualsevol tipus de contratemps i tribulació.

Aquesta és la història de la Vanessa i el Pedro, i viceversa. Ens trobem davant d'un relat escrit a quatre mans, dues veus, dos cervells i dos cors. Honest, directe, sense embuts, amb moments radicalment crus. No hi ha cap concessió a l'ocultació: el dolor és superlatiu, la denúncia és clara i directa, el sentiment se serveix sense ornaments... Assistim a una vida emocional sense mediacions, amb una espontaneïtat en ocasions feridora per la seva sinceritat, però precisament per això amb un valor incalculable de veracitat incontinguda. No hi ha espai per a esteticismes ni falses consideracions davant d'un sistema de creences en el qual, paradoxalment, ocultem amb la mateixa precisió tant la inexorabilitat de la mort com els contratemps davant d'aquesta empresa natural que consisteix a perpetuar l'espècie i portar fills al món.

I no serà que la natura no ens estigui avisant que alguna cosa no va del tot bé en la nostra espècie. No serà que els nostres protagonistes no ens adverteixen del mal infligit per un sistema entestat a ocultar el drama de tantes parelles que passen per aquest mateix trànsit que la nostra parella. No serà que no deixa clar el llibre que seguim enfront de l'assignatura pendent d'una urgent campanya de sensibilització global sobre aquest tema, des de les famílies dels afectats fins al personal mèdic. Sí, definitivament alguna cosa —moltes— no van bé.

Potser aquest sigui el valor principal d'aquest llibre: la seva capacitat per arrencar-nos d'un cop d'urpa de la nostra zona de confort per arrossegar-nos fins a l'epicentre d'un drama que té lloc diàriament en milers de sales d'hospital i dormitoris. Els qui vulguin seguir pensant que tota aquesta tragèdia personal és quelcom passador i siguin especialment sensibles al dolor aliè, millor que s'estalviïn la lectura d'aquest llibre. Perquè fa mal; perquè les veritats surten de la mà dels seus protagonistes sense filtres; perquè destapa una realitat sobre la qual molta gent ha decidit seguir passant-hi de puntetes i mirant cap a altres ficcions més lúdiques i falsament reconfortants. Hi ha massa moments sublims en aquesta tragèdia que podrien no deixar indiferent ningú, i no tothom està preparat per ocupar aquest lloc, sovint incòmode, de l'altre, i a aquests els recomano que segueixin estirats als dormidors de la seva alienació per estalviar-se ferides en l'esperit del "nosaltres".

De l'humor a l'amor; de la ràbia a la resignació; de la tristesa a l'eufòria; la comunicació; la serenor; el desequilibri; la ira; la pèrdua de referents... Tot plegat va conformant l'escenari d'un relat únic, narrat en carn viva, que ens porta enmig d'un país fins ara desconegut pel qual el llibre, de la mà dels seus dos valents autors, ens ensenyarà a transitar.

Ara només queda que ens hi atrevim, no deixar-se atrapar pel remordiment i posar les bases per començar a canviar les coses. Aquí radica el secret per aplanar un angost camí que els nostres protagonistes i narradors estan a punt d'explicar-nos amb tot luxe de detalls i sense complexos ni pèls a la llengua.

JCP, El Papiol

13 de juliol del 2016

Capítol I

Volem tenir un fill i... no podem

Mai he sigut una mare sense fills. Mai he sigut d'aquelles dones l'objectiu primordial de les quals és tenir un bebè, que senten des de l'edat més tendra la necessitat de reafirmar la seva feminitat a través d'una panxa augmentada i plena de... ¿promeses? Mai he tingut la sensació que sense tenir un fill algun dia em perdria alguna cosa, o que seria menys dona per no aprofitar els meus privilegis de gènere. Més aviat al contrari: en les poques ocasions en què el tema de la maternitat ha sorgit, la majoria de vegades amb el Pedro, sempre he pensat més en els motius per no tenir fills... ¿Seria una bona mare? —la pregunta és més aviat retòrica i la majoria de cops amb una resposta negativa—, ¿Reproduiria amb els meus hipotètics fills la mateixa història familiar que la que justament em feia preguntar-me si seria bo tenir-los? Passo paraula...

Tampoc no m'he despertat un bon matí amb la necessitat imperant de ser mare al sentir el meu rellotge biològic donant cops de puny a la porta del meu úter. Decidir ser mare —la paraula *decidir* té bastanta gràcia en un procés en el qual ni tu ni la teva parella teniu cap control del procés, per molt que ho pretenguis amb pautes, rituals de pre-aparellament i post-coit— va ser més aviat quelcom progressiu, com les visites successives d'un galant a casa de la seva estimada, amb flors, xocolata, compliments i promeses. Estimes la persona amb la qual fa anys que comparteixes la teva vida, i et preguntes si aquell amor podria arribar a un nivell encara

superior pel fet de crear “alguna cosa” nova a partir dels dos. Com si poguessis sublimar-lo... Alhora t'envaeixen els dubtes: «Estem tan bé ara, els dos sols, sense obligacions ni compromisos, fent i desfent segons la nostra voluntat. La nostra vida donaria un gir de 180°... Això, ¿com afectaria la nostra parella?».

Al teu voltant, els teus amics i familiars et venen les virtuts —i també alguna desgràcia, per què enganyar-nos— del fet de ser pares: «És el millor que ens ha passat. És dur, i et canvia la vida per sempre, però mai havia sentit res tan intens ni bonic».

Total, que un bon dia i quasi sense adonar-te'n, després de moltes anades i vingudes, passes del més pur egocentrisme i pragmatisme, deixant de banda els detalls econòmics i logístics de la descendència, i decideixes ser romàntic:

«Amor, tindrem un bebè!».

En aquell instant entres en una mena de segona lluna de mel: tot són cors, focs artificials, miradetes còmplices, carícies plenes de promeses... T'hi poses amb la mateixa energia amb què comences en una nova feina i pensant que l'amor que sents en aquell moment —no únicament cap a la teva parella, sinó cap a la vida tal com la perceps aleshores— tindrà la seva recompensa, com aquell augment de sou tan esperat després de ser un treballador constant i responsable. No podria ser d'altra manera, esclar. De sobte et trobes tornant a fer l'amor amb la teva parella com als inicis, no perquè sobtadament hagis recobrat la passió d'antany —m'agrada pensar que no s'ha perdut, senzillament que s'ha matisat i fins i tot reforçat—, sinó perquè la il·lusió d'estar participant en quelcom que creus superior, quasi diví, sembla donar-te ales de cop. Flotes. El Pedro ja adopta una tradició solemne: fer-me un petó a la panxa després d'haver-nos fos l'un amb l'altre, simplement perquè li agrada pensar que ha sigut el primer a besar el nostre fill. I jo m'emocio en pensar que potser en aquell precís instant podríem haver fet quelcom realment gran, que transcendeixi totalment la nostra vida i la nostra visió del món.

Un tema que fa uns mesos a penes ocupava una conversa entre amics que eren pares “recent estrenats” es torna pràcticament omnipresent. Et preguntes si aquest serà EL MES, o també quins trets teus o de la teva parella podria arribar a tenir. Vius situacions tan paradoxals com adonar-te que t'has engreixat un quilo o enfadar-te amb tu mateixa per haver-te passat amb el sopar i el vi de les nits anteriors, per tot just després sentir-te il·lusionada perquè això no tingui res a veure amb les proteïnes i l'alcohol però en canvi prometent-te que durant els següents dies moderaràs seriosament el consum de drogues dolces com el cafè o el te. No sigui el cas que... Fins i tot jo mateixa em tallo les ales en ple mes de tornada al col·le en una botiga de moda envoltada de roba de la temporada tardor-hivern —el meu somni fet tèxtil—: «Per què m'hauria de comprar aquesta faldilla tan maca, si segur que d'aquí a uns mesos ja no m'entra...? Millor un jersei folgat, no sigui cas que...».

Al principi no te n'adones. És insidiós, com una gotera. Les gotes van caient i van omplint la galleda fins que amb prou feines ja no queda espai per a res més, cosa que no seria un problema... si el tan desitjat bebè arribés. Tindries moltes galledes per omplir. Però no arriba. Es fa esperar. Es fa desitjar. Intentem treure ferro a l'assumpte. Total, «els primers mesos són com un pre-escalfament», «res seriós», «no cal preocupar-se de res»... Totes les grans sessions d'esport requereixen estiraments. Fins i tot arribem a pensar que ho estàvem fent malament, com si fins aleshores no haguéssim descobert LA manera, LA posició, L'alineació astral, LA posició lunar adequada o LA combinació perfecta de totes.

Comences a comentar l'assumpte amb amics, ja pares, per descomptat. I és que últimament t'adones que tots els teus amics són pares, perquè d'ells ja només en veus aquest aspecte. No són persones, no són parelles.

SÓN

PARES!

I molts, des de la seva dilatada experiència —ara la veritat és que em pixo de riure només de recordar-ho—,

et donen uns consells mèdics impagables, uns més *hippies* que d'altres:

«No cal tenir sexe cada dia ni de conya. Només que n'hi hagi els dies previs a l'ovulació n'hi ha prou» —consell femení, enfocat clarament a l'estalvi energètic i l'eficiència del procés reproductiu.

«Quan hagueu acabat, aixeca les cames perquè el semen no sigui expulsat d'immediat» —consell femení, majoritàriament donat per dones que han arribat a un nivell d'intimitat amb el seu marit que no els importa fer el pi pont amb totes les vergonyes a la vista.

«Compreu-vos uns tests d'ovulació a la farmàcia. Nosaltres portàvem uns mesos que ho intentàvem sense èxit i va ser comprar-los i al mes següent: DIANA!» —consell masculí, segurament parella de la donant del consell número 1.

«No ho feu prou. Cada dia, i el cap de setmana, diverses vegades» —consell masculí, guiat claríssimament pel raonament “el fi justifica els mitjans”, o més aviat només un mitjà, però en quantitats pantagruèliques.

I jo, que soc una persona raonable però també terriblement pragmàtica i enfocada a resultats, doncs hi caic. El fi justifica els mitjans. Perquè, al cap i a la fi, si a altres els ha funcionat, ¿per què no a nosaltres? Em poso a calcular dies fèrtils, em compro tests d'ovulació i fins i tot faig el pi pont després d'algunes sessions de sexe cada cop més pragmàtic i enfocad a resultats. El sexe es torna un mitjà, no un fi en si mateix.

I tota aquesta bona voluntat xoca contra un mur, exactament cada 28/29 dies. Comences a témer el teu propi cos: qualsevol petita punxada a la panxa o un petit dolor lumbar són la mostra irrefutable que, un mes més, hem fallat. Recordo que la primera vegada que em va venir la regla ma mare ho va celebrar com alguna cosa important, una fita vital. M'havia convertit en una dona, i podria convertir-me en mare. Mai vaig pensar que podria sentir tanta tristesa i tantíssima buidor, assegurada a la tassa del vàter, notant com les meves possibilitats de ser mare s'escolaven entre les meves cames mes sí mes també. El fred que sents als budells contrasta terriblement amb la calor d'aquell líquid que arribes a odiar, literalment. Et sents sola i perduda, no ho entens... Com pot ser? I un altre cop aquella pregunta: ho dec estar fent bé? —maleïda Eva i la culpabilitat del pecat original. Com t'odio. Si un dia tinc una filla, aquest nom està vetat.

Truco al Pedro, simplement per donar-li la no-notícia, per intentar trobar consol en ell, la meva roca, la meva pedra. I ell, sempre optimista, em demana que em relaxi. «No passa res. Simplement aquest mes no hem estat de sort. El mes que ve serà el nostre». Les nostres vides són bastant estressants —«*Métro-boulot-dodo*», em diu. «Ja veuràs com a la mínima que deixem de pensar-hi ens arriba. Amb tot, només fa...» un any que ho intentem—. Aquesta temuda referència temporal a la qual el meu ginecòleg va al·ludir durant la meva última revisió. Sí, aquella en què plena d'il·lusió i candidesa el vaig informar de la meva intenció de ser mare. I aquí és quan el Pedro i jo hem d'admetre que, per molta intenció, esforç i ganes que hi haguem invertit tots aquests mesos, deu haver-hi alguna cosa més enllà del nostre control que definitivament ens bloqueja el camí.

Des que vaig començar a considerar-me adult sempre havia volgut un fill, experimentar la paternitat. D'una banda, volia continuar la bona tasca del meu pare amb mi; de l'altra, suposo que com en totes les coses i per tothom, perquè volia superar-lo per poc que pogués. Recent estrenada la vintena, em projectava al futur posat en una família amb fills, tot i que no tenia molt clars els detalls —algun, ara el sé, tan rotund com definir el tipus de parella que formaria amb la meva esposa.

Passaven els anys i aquest anhel no fructificava per falta de parella.

Quan vaig conèixer la Vanessa les circumstàncies van canviar: per fi tenia una parella adequada, immillorable... però el moment no arribava. Primer era la seva joventut; posteriorment, l'estabilitat laboral i econòmica; en algun cas, el mer egoisme d'estar molt bé i no sentir cap tipus de pressa biològica.

A mesura que passava el temps, la nostra relació s'assentava. I un dia, després de deu anys i sense saber

com, la temàtica “fills” de sobte va entrar sense previ avís en les nostres converses. Al principi de manera casual i afanyant-nos a confirmar que no incomodàvem l'altre; més tard parlant d'un futur més tangible, tot i que encara indefinit. I va arribar el dia en què ens vam mirar i, amb una d'aquelles mirades que valen més que mil paraules, ens vam dir que volíem tenir un fill junts. A partir d'aleshores ella va deixar els anticonceptius i ens vam donar dos mesos, per “posar-nos” en vacances al nostre paradís d'Almeria.

És aquell moment en què ja no pots escapar-te de fer plans. Comences a fer broma sobre el que podem trigar, a comentar la roba d'aquell estiu i si li valdrà el pròxim —o tal vegada vagi molt bé i calgui ser previsors amb la d'hivern—. Aquella habitació que tens abandonada ja comença a rebre plans per acollir un dormitori, per pintar-la... Perquè trigarà un o pocs mesos, però serà necessari.

I és aleshores que la relació de parella canvia. De cop sents com si comencessis novament la relació, perdent-te en mirades còmplies, en promeses no pronunciades, en futurs que floten entre els dos, ara sempre amb un fill que t'ha d'arribar de manera inevitable.

Amb tots aquests plans al cap, jo no pensava prou detingudament en el tipus de pare que volia ser, ni tampoc definia unes línies mestres a seguir o els valors a inculcar. Suposo que pensava que havia tingut un bon exemple i que simplement havia de transmetre el mateix... i fer una miqueta més. No creia necessari plantejar-se com ser pare, perquè això ja vindria sol, potser com un manual penjat del cordó umbilical. En aquesta fase, la paternitat és romàntica i ha de ser simplement el fruit de l'amor i resultat de la segona lluna de mel en què has entrat de ple. Ara ho miro amb perspectiva, encara sense un fill als braços, i em sembla un plantejament egoista, perquè “vull” tenir un fill, sense parar a preguntar-me què voldrà ell o ella el dia de demà. Nosaltres “volem” el nostre bebè i quan neixi, com tants d'altres que neixen cada dia, ja ens enfrontarem a aquesta realitat. En altres ocasions, en un exercici de falsa magnanimitat, penses a donar-li el millor, totes les oportunitats acadèmiques i econòmiques que estiguin al nostre abast perquè triomfi, perquè “vull” que sigui un triomfador a l'estil més meritocràtic *made in America*. En definitiva, “vull”, com tants altres pares, projectar els meus anhels i ambicions, i d'això no me n'adonava.

Tanmateix, el destí no vol. Quan falla el primer intent, apareixen sensacions contraposades: d'una banda, l'obvi “no és tan fàcil” i, de l'altra, el “però si ho hem fet tot bé!”. I aquí et quedes aferrant-te a la primera opció perquè no és, en aquell moment, qüestió de posar en dubte allò per al que la natura ens ha situat sobre la faç de la Terra. I van passant els mesos, i cada menstruació és rebuda amb dolor i aflicció. En algun cas, si s'endarrereix dos dies, ja estem creuant els dits, però al final sempre retorna l'evidència vermella que els nostres somnis seran postergats, com a mínim, un mes més. Els primers mesos es troben excuses perfectament vàlides, com viatges de feina els dies fèrtils o bé situacions d'estrès. Però quan la suma de totes aquestes decepcions arriba a 9 mesos és complicat no preguntar-se si tot va bé. Comença amb una pregunta innocent per una sensata idea d'acudir al metge. Però l'angoixa va creixent perquè passa un altre mes i no arriba, de manera que, enmig d'una atac de pànic, després d'haver-te preguntat si la nostra il·lusió potser està construïda sobre un fràgil cristall que s'esfondra, et trobes davant d'un ginecòleg i un uròleg explicant-los el cas i pregant-los en silenci que reforcin aquesta il·lusió que has construït durant l'últim any. I si bé al principi tot són paraules d'ànims que confirmen que un embaràs pot costar temps, després de l'arribada dels resultats de les nombroses proves prescrites “per anar descartant”, aquestes paraules d'ànim són substituïdes per una maça que comença a afectar les nostres ja fràgils il·lusions enmig de diagnòstics mèdics adversos, proves clíniques i alguna cirurgia, de les quals ja parlarem més endavant.